کتێب\ مەلا مستەفا بارزانی و شۆڕشی ئەیلول.. و:د. جاسم خۆشناو

سەرگوزەشتەی ئەم کتێبە

لە سەرەتای سالی 1981، دوای سەردانیکردنی چەند ولاتێکی ئەوروپی، گەیشتمە ئیتالیا، تەمەنەم 21 سال بوو، ماوەیەکی کەم بوو سەنگەری خەباتی پێشمەرگایەتیم لە کوردستان بەرەو هەندەران گواستبووەوە، نیازی خوێندنم نەبوو، تەنها بۆ سەردانێکی چەند رۆژی بوو کەچی قەدەر و نەسیب قەناعەتیان پێهێنام لەم وولاتە بمێنمەوە هەرچەندە، ئەوکات، مافی پەناهەندەیی و سیستەمی سەسیال و کۆمەکی دەوڵەت نەبوو. لەبەر ئەوە بڕیاری مانەوەم لە ئیتالیا، کۆمەک، شێتانە بوو، لەگەل ئەوەشدا، وەکو بەشێک لە کوردەکانیتر، قۆل و باسکم لێ هەڵکرد، لە لایەک کارکردن بۆ بژێوی ژیان و لە لایەکیتریش خوێندنی زانکۆ. کارێکی ئاسان نەبوو، تەنانەت “بەشی ناوخۆ یان مالی خوێندکاران”یش نەبوو.

سالی یەکەمی خوێندنی زمانی ئیتالیم، لە شاری پێروجا Perugia لەگەل زیاد لە 100 خوێندکاری کورد، کە زۆربەیان هی باشور و ئەوانیتریش هی رۆژهەلات و رۆژئاوا بوون، تەواو کرد، بەڕاستی قۆناغێکی پڕ لە جۆش و خرۆش و هەستی “کوردایەتی”مان بەسەر برد. یەکەمجار بوو دەگەل کوردی قامیشلۆ و عفەرین و شام، لەگەل کوردی مەهاباد و سەقزو کەرماشان تێکەلاوی پەیدا بکەم وباسی بارودۆخی “کوردستانی گەورە” بکەین و لەگەل هەندێکیان ئێستاش پەیوەندیم ماوەو زۆر خۆشە. پاشان هەر کەسە بەسەر زانکۆ و ئەو شارانە پەرت و بلاوبووین کە خۆمان هەلمانبژاردبوو، جارێکیتریش لە ئاوارەیی پەرتەوازی بووین.

تاکە کورد بووم کەوتمە شاری پیزە PISA، تا کەوتنی رژێمی سەدام لە نیسانی 2003 بە تەنها بووم، ئیستا لە 2022 کوردێکی باشور و یەکی رۆژهەلاتم ناسیووە کە چەند سالێکە نیشتەجێی ئەم شارەن، لە 2005 ژمارەیەک کوردی باکور، ژمارەیەکی کەمتر هی رۆژئاوا، لێرە نیشتەجێبوون. لەگەل ئەوەشدا لە شاری پیزە، بە بەراورد بە شارەکانیتری ئیتالیا، لە سالانی ١٩٨٢- ٢٠٠٣، زۆرترین چالاکی، لەسەر ئاستی زانکۆ، هێزە سیاسی و نەقابیەکان، شارەوانی، کەنیسە و پەیوەندیکردن بە ڤاتیکان، پەیوەندی لەگەل ئەندام پەرلەمان و

ڕۆژنامەنوسانی ئیتالیا ئەنجامدراون و لە شوێنیتر بە دۆکومینت بلاوکراونەتەوە و باسی ڕەوەندی کوردی و چالاکیەکانیش کراون.

هەر لە سەرەتای خوێندنی زانکۆ، وەک هەموو خوێندکارە کوردەکان، رووبەڕووی ئەوە بووم کە کتێب و سەرچاوە بە زمانی ئیتالی لەسەر کورد و کوردستان نەبوو، لە هەزار ئیتالی یەک یان دوو کەس زانیاری کەمیان لەسەر کورد و کوردستان هەبوو، لەبەر ئەوە هەولمدا دەستپێشخەریەک بکەم.
لە شاری پیزە، لە سالی ١٩٨٥، دەستم پێکرد، بە رای خۆم، یەکێک لە پەڕتوکخانە هەرە گەورە و دەولەمەندەکانی ئیتالیای لەیە، پاشان چوومە سەردانی پەڕتوکخانەی نیشتمانی لە شاری فلۆرانس – فیرەنزی Firenze، پەرتوکخانەی ڤاتیکان و وەزارەتی دەرەوەی ئیتالیا و پەرتوکخانەی نیشتمانی لە شاری رۆما. لە رۆما پەیمانگا و گۆڤارێک بە ناوی "رۆژهەلاتی مۆدێرن – ئۆریێنتە مۆدێرنە Oriente Moderno " کە لە سالی 1921 وجودی هەیە و زۆر دەنگوباسی دەولەمەندم، لە ماوەی ١٩٢١ – ١٩٤٥ لە سەر کورد تیا دۆزیەوە. پاشان چوومە شاری ناپۆلی Napoli کە 600 کم لە شارەکەی من دوورە، لەوێش زۆر سەرچاوەم کەوتە بەردەست.
هەموو ئەو کتاب و سەرچاوانەی لەم شارانە کەوتە بەرچاو تەنها 4 دانەیان بە زمانی ئیتالی نووسرابوون، رۆمان و قاموسی کوردی – ئیتالی، کە لە لایەن قەشە مۆوریتسیۆ گەرسۆنی Maurizio Garzoni لە سالی 1787زا چاپکراوە، مێژووی هەرێمی کوردستان، لە لایەن قەشە جوزێپێ کەمپەنیلە Giuseppe Campanile لە سالی 1818 چاپکراوە، کتێبێکیتر لە سالی 1863 و 2 کتێبیش لە سەدەی 20 (یەک لە سالی 1910 و یەکیش هی سالی 1930) لە سەر یەزیدی و ئایینی یەزیدیەکان کەوتە بەرچاو. کتێب و سەرچاوەکانیتر بە زمانی فەڕەنسی، ئینگلیزی و ئەلمانی بوون. رۆژی ٢٤ تەموزی ٢٠٢٠، لە کاتی کەڕەنتینەی کۆڤید Covid، تیمێکی کەنالی تیڤی "ئیزیدیخان" لە ئەلمانیا هاتنە لام و دوای چاوپێکەوتن و گفتوگۆیەکی بە سوود کۆپیەکی ئەو کتێبەی سالی ١٩٣٠ لەسەر یەزیدیەکان بە دیاری پێشکەشکردن.
ئەم کتێب و سەرچاوانەم لە سالی 1985، بە لیستەک، نووسیەوەو لەگەل شوێنی دۆزینەوەیان بەسەر خوێندکارانی کورد دابەشکرد تاکو ئەوکاتەی پرسیاریان، سەبارەت بە کوردو کوردستان، لێدەکرێت بتوانن وەلام بدەنەوەو بلێن "ئەو کتێبانە باسی کورد دەکەن".
بەڕاستی ئەوکات زۆر زەحمەت بوو وتارێکی رێکوپێک یان ریپۆرتاژێک لەسەر کوردستان، بە زمانی ئیتالی، دەستکەوێت، تەنها چەند وتارێکی پرۆفیسۆر میرێللا گەللێتی 1949 – 2012 Mirella Galletti نەبێت کە

لە گۆڤارە پسپۆڕییەکان بلاودەکرانەوە و بە ئاسانی دەستی ئیتالییەکانیش نەدەکەوتن، ئەمە لە سالی 1987 زۆربەی وتارەکانی گەلەتیمان کۆکردەوە و بەیەکەوە کۆپیکرد و بەسەر هاوڕێکانم دابەشکرد. ئەمە لە بەهاری 1989 نامیلکەیەکمان لەسەر دۆزی کورد بە چاپ گەیاندو زیاتر لەناو خوێندکارە کوردستانییەکان و دەستە ئیتالییەکان بلاوبووەوە و چەند جار چاپکرایەوە. لە کۆتایی 1990، دوای داگیرکردنی کوێت، کتێبێکی زۆر دەولەمەند لەسەر کورد، لە لایەن پرۆفیسۆر گەلەتی، بلاوکرایەوە بە پێی زانیاری و بەدواداچوونەکانی ئەمە هیچ کتێب و نامیلکەیتر نەبوو.

ئەو کتێبەی فرانز مەریبا دەزارە، مەلا مستەفا بارزانی و شۆڕشی ئەیلول، لەبەردەستایە هەرچەندە لە سالی 1976 چاپکرابوو بەلام لە هیچ پەرتوکخانەی زانکۆ و پەیمانگا و سەنتەرەکانی دیراساتی ڕۆژهەلات نەکەوتە بەرچاو و ئێستاش نیە. لەناوەڕاستی مانگی حوزەیرانی سالی 1986 لەوکاتەی لە چێشتخانەی زانکۆی شاری پیزە دەهاتمە دەرەوە کەسێک بە عەرەبانەیەکی 3 تایە کەونە کتێبی بە فرۆشتن دانابوو، هەرزانفرۆش بوو، زۆرجار کتێبی مێژوویی یان ڕۆمانی هەمەجۆرەم لەکۆیبوو، لەو کاتەی کتێبەکانم سەراوبن دەکرد چاوم بەو کتێبە کەوت و ناوی کوردستان و وێنەی بارزانیم کەوتە بەرچاو خورپە کەوتە دڵم. یەکسەر دەستم دایە و وەک ئەوەی باوەڕم نەدەکرد ڕاست بێت، یەک یەک تەماشای لاپەڕەو وێنەکانم کرد…. ووتم ئەوە بایی چەندە؟ خاوەنی عەرەبانە و کتێبەکان گەنجێکی قسە خۆش بوو، ڕیش و پرچی تێکەلاو بوو، لە فەیلەسوفە کلاسیکییەکان دەچوو، ئەو دەیزانی من کوردم بەلام نەیدەزانی کتێبەکە چیە و باسی چی دەکات. بەهەرحال گوتی هەزار لیرەی ئیتالی، دەیکردە یەک دۆلار بەلام ئەوکات بەشی 3 جەم خواردنی چێشتخانەی زانکۆی دەکرد، منیش پێنج هەزارییەکم پێ بوو و دامەدەستی و پێمگوت باقیەکەشی بۆ خۆت. بە داخەوە کتێبەکە، لە کاتی چاپکردنی، لە ١٩٧٦، نرخەکەی لەسەر نە نووسراوە. کەوتمە ڕێگا بەرەو پەرتوکخانەی سەرەکی زانکۆ، بە ناوی مەعریفەت La Sapienza، کە 400 – 500 م دوور بوو، ئەو ڕۆژە تا سەعاتی 8 ئێوارە، تا کاتی داخستنی، خەریکی خوێندنەوەو تەماشای بەرگ و وێنەکان بووم، زۆر دڵخۆش بووم. کۆمەڵێک پرسیارم لەخۆم کرد، مەعقولە ئەو کتێبە ئەوە 10 سالە چاپکراوە نە کوردەکان و نە ئیتالییەکان پێی نازانن و نەیان دیووە؟ هەر زوو بەزوو هەولمدا و دەستم بە وەرگێڕانی کرد. لە بۆنە و ئاهەنگە کوردییەکان، بە تایبەتی نەورۆز، لای هەندێ دۆست و هاوڕێ باسی کتێبێکی لەو جۆرەم کرد بەلام کەس نەبوو ناوی بیستبێت. لەکاتی کیمیابارانی هەلەبجە و ڕاپەڕین و کۆڕەوەکەی 1991 و کەوتنی ڕژێمی سەدام حوسێن لە نیسانی

2003 کە بە سەردان وتارو ریپۆرتاژ و کتێب چاپکران و بلاوکرانەوە بەلام کەس، بە کەم و بە زۆر، باسی ئەو کتێبەی نەکردووە. وا هەست دەکەم لە کاتی چاپکردنی ئەم کتێبە، لە 1976، سەفارەتی عێراق هەموو کتێبەکانی کڕیبێت و لەناوی بردبێ بۆ ئەوەی لە ئیتالیا دەزی کورد نەناسرێت. سەیر ئەوەیە کە فرانز مەریا دەزارۆ Franz Maria D’Asaro لە سالی 1925 لە دایک بووەو لە سالی 2004 کۆچی دواییکردوە هەولی نەداوە ئەم کتێبە بە رای گشتی بناسرێ.

بە هۆی سەرقالی زانکۆ و بژێوی ژیان وازم لە تەرجەمەکە هێناو لای کەس ناوی نووسەرو کتێبەکەم، بە زمانی ئیتالی، باس نەکرد و کتێبەکەم لە مالەوە شاردەوە، حەزم نەدەکرد کەس چاوی پێبکەوێت. هۆکاری ئەو شاردنەوەو باسنەکردنی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی من ئەوکات و ئێستاش وادەزانم ئەم نووسەرە، فڕانز دەزارۆ، موبالەغەی زۆری لەسەر رۆلی مەلا مستەفا کردووەو تەرجەمەکردنیشی بۆ کاتی سالانی دوای راپەرین، بە رای خۆم، سودی بۆ پارتی و بنەمالەی بارزانی دەگەیاند لەبەر ئەوە لە وەرگێڕان و بلاوکردنەوەکە دوو دڵ بووم. وەک ئاشکرایە پارتی – بنەمالەی بارزانی بە بەرژەوەندی خۆیان “مێشێک دەکەنە گامێش” و بەم کتێبە دەیانتوانی بلێن “ئەوەتە بارزانی کوردی بە ئیتالیا و بە جیهان ناساندووە” و ئەمە مێژووە و نووسراوە.

لەسالی 2010 ناوە ناوە کە هەندی دەست و هاوڕێی کوردستانی سەردانیان کردووم لەگەل هەندێکیان باسی ئەو کتێبەم کرد و بە هەندێکیشیان پیشاندا، لە هەمان کاتیش لە تەرجەمەکە بەردەوام بووم و ماوەی چەند سالێکە تەواو بووە بەلام لەبەر ئەوەی کتێبەکە ناوازەیە حەزم نەکرد بە هیچ دەست و هاوڕێیەکم رەوانەی بکەم بە ئەوەی پیاچونەوەی بۆ بکرێت، هەلەکانی زمانەوانی راستبکرێتەوە.

ئەمە یەکەم کتێبە، بە پێی زانیاریەکانی بەردەستی ئێمە، لەسەر کوردو کوردستان، بە زمانی ئیتالی، لە سەدەی بیست چاپکراوە، نووسەر لە دوای روخانی رژێمی پاشایەتی عێراق، لە 14 تەموزی 1958 زا وەک پەیامنێری رۆژنامەیەکی ئیتالی دەگەوێتە بەغدا و یەکسەر ئاشنایەتی دەگەل دەزی کورد پەیدا دەکات، لەوکاتەوە وتارو ریپۆرتاژی لەسەر دەنووسێ. لە کاتی گەڕانەوەی مەلا مستەفا بارزانی، لە یەکەتی سۆڤیەت لە 6 ئۆکتۆبەری 1958، دەزارۆ لە فڕۆکەخانەی بەغدا، لەگەل جەماوەرێکی زۆری کوردستانیان، کە بە پێشوازی لە سەرۆکەکەیان هاتبوون، چاوەڕوانی دەکات و پاشان بە ماوەی 2 مانگ لە هۆتێل سەمیر ئەمیس لە شاری بەغدا، شوێنی حەوانەوەی بارزانی، میوان دەبێت و بە چاوی خۆی ئەو کەس و شاندە کوردستانیانە دەبینێ کە بە سەردان و بەخێرهاتنەوەی بارزانی دەچوون. لەم کاتە دەزارۆ،

یەکەم رۆژنامەنووسە، چاوپێکەوتن لەگەل بارزانی دەکات و لە رۆژنامەکانی ئیتالیا بلاوی دەکاتەوە.
فڕانز مەریا دەزارە بە درێژایی 17 سال، لە 1958 تا ئاشبەتالی ئازاری 1975 بە بەردەوامی وتاری لەسەر شۆڕشی ئەیلول و بارزانی نووسیووە، لە بەغدا چاوی بە زۆربەی کاربەدەستەکانی حکومەت و رژێمەکانی عێراق کەوتووە، شاهیدێکی دەگمەنی ئەو ململانێ، شەڕ و موفاوەزات و ئاشتیە دوور و درێژانەی نێوان شۆڕشی ئەیلول و کاربەدەستانی بەغدایە.
فڕانز مەریا دەزارە جگە لە هەست و سۆزی بە گەلی کورد بە شێوەیەکی بەسنور بە بارزانی سەرسام بوو. بارزانی بە داستان، قارەمان، سەرکردە، جەنگاوەر، شۆڕشگێر و باوکی روحی نەتەوەیی کورد لە قەلەم دەدا. بارزانی بە سەرکردەیەکی عەسکەری و سیاسەتوان، تاکتیکچی و ستراتێگێکی سەرکەوتوو دەناسێنی. کاتێ باسی رەوشی نالەباری کوردستانی تورکیا دەکات و دەلێ "لەبەرە جولانەوە و راپەرینی کورد نیە چونکە لەرێ مەلا مستەفا بارزانیەک نیە". لە کاتی دروستبوونی بەرەی نیشتمانی – جەبهەی وەتەنی لە نێوان حیزبی بەعس و حیزبی شوعی، پ. د. ک. ناچیتە ناو ئەم بەرەیە، عەزیز محەمەد، سکرتێری پارتی کۆمونیست رەخنە لە بارزانی دەگرێت وهیوای ئەوە دەخوازێ بارزانی رازیبکات بە ئەوەی پارتی بچێتە ناو ئەو بەرەیە، بارزانی دەلێ "عەزیز کۆمونیستێکی بە ئەزموونە" و پەشیمان دەبێتەوە. دەزارە دەلێ بارزانی، لەسەر ئاستی سیاسەتی نێودەولەتی، ژمارەیەک نوێنەرو دیپلۆماتکاری شارەزاو لەهاتووی هەبوو و لە رێگەی ئەوانەوە ئاگاداری هەموو شتێك بوو، لە رێگەی ئەوانەش نامەی بە سەرۆک کۆماری ولاتان و یو ئێن UN رەوانە دەکرد، نووسەر، بە زۆری، ناوی کامەران بەدرخان و عیسمەت شەریف ڤانلی دەهێنێ.
ڵیرە هەژار موکریانیم هاتەوە بیر کە چۆن، لە چێشتی مجێور، بە چەپ و بە راست مەدح و سەنای بارزانی کردووە ئەوهاش فڕانز دەزارە هەر بە پۆزەتیف باسی مەلا مستەفا دەکات.
لەبەر ئەوەی بارزانی بە ماوەی 11 سال لە ئاوارەیی، لە یەکێتی سۆڤیەت، ژیاوە دەزارە، کە باسی بارزانی دەکات، بە ناوی جەنەڕالی پێشوی سوپای سوری سۆڤیەت، شێخی سۆر، مەلای سۆر و قارەمانی نەتەوەیی ناوی دەهێنێ.
دەزارە دەنووسێ بارزانی کاریگەری لەسەر هەموو سیاسەت و رووداوەکانی بەغدا و عێراق هەیە و هەبووە، لە هەموو وەزارەت و دامەزراوە عەسکەری و کون و قوژبنەکانی دەوڵەت، بە نهێنی، پیاوی خۆی هەبوو و، پێشوەختە ئاگاداری پلان و نیاز و جولەی دەوڵەتی عێراق بوو.

دیارە فڕانز دەزارە لەم نووسینە پشتی بەو زانیاریانە بەستووە کە کوردەکانی نزیک لە بارزانی پێیانداوە، لەبەرە ئەوە هەڵەی زۆر زۆری کردووەو نووسیووە، وێنەیەکی خەیالی بە بارزانی کێشاوە کە دوورە لە راستی.

دەزارە باسی چەند هەڵەیەکی بارزانیش دەکات، لەوانە هەوڵنەدانی جدی بۆ گەیشتن بە ڕێکەوتن لەگەڵ عەبدول کەریم قاسم، ڕەوانەکردنی نامە و داوای یارمەتیکردن لە ئەمەریکا لە سالی 1972 لەوکاتەی حکومەتی بەغدا لەسەر ئاستی نێوخۆ و جیهانی بەرەو بەهێزی دەچوو، نەدەبوایە لە ئازاری 1974 شەڕ دەست پێبکاتەوەو هەموو هەلکەکان بخرێنە سەبەتەی ئێران و شا.

فڕانز دەزارە باسی سیاسەتی تاکڕەوی مەلا مستەفای نەکردووە، ئاماژەی بەوە نەداوە یان نەیزانیووە کە بە بڕیاری بارزانی دەیان و سەدان کەسایەتی و ڕێبەرانی جولانەوەی کورد کە لە بەشەکانیتری کوردستان بە هاوکاری و کۆمەکی کورد هاتبوونە باشور تیرۆرکران یان بە دیلی رادەستی موخابەراتی تاران و ئەنقەرە کران یان ناچار کران ناوچەکانی ژێردەستی شۆڕش بەجێ بێڵن ڕوو لە بەغدا و دەرەوە بکەن.

هەر بە بڕیاری تاکلایانەی مەلا مستەفا چەندەها کەسایەتی و سەرۆک خێڵ و هۆزەکان، لە باشور، تیرۆر کران یان لە زیندانە بە ناوەکان ژیانیان بەسەر بردو زۆریشیان لەناو بردران.

زۆر بەداخەوە مەلا مستەفا میراتێکی زۆر خراپ و زیانبەخشی بەجێ هێشت، ئاوێکی پیس و بۆگەنی وای رژاند تا ئێستا کوڕو نەوەکانی، زۆر بە خراپی، پێی پیا دەخشێنن، لە سەرکوت و تیرۆرکردن، لە گەندەڵی و دزین و بە فیڕۆدانی سەروەت و سامانی نیشتمانی، لە دەست تێکەڵکردنی لە گەڵ دوژمنانی کورد و … هتد سەد کەڕەت لە بارزانی باوک تێیان پەڕاندوە.

فڕانز مەریا دەزارە، لەم کتێبە، بە کورتی و خێرایی باسی رووداوەکانی عێراق، لە دروستبوونەوە تا ڕۆژانی ئاشبەتالی، دەکات، بە حیزب و کەسایەتی و کودەتا و گرفتەکانی ئەو ولاتەمان ئاشنا دەکات. دەزارە، هەر ئەوکات، هەستی بە "نەفرەتی نەوت" کردووە کە تاکو ئێستا بۆتە هۆی تڕاژیدیای کورد.

خاڵێکیتر کە دەزارە کە باسی دەکات بریتیە لە سیاسەتی روسیای قەیسەری و یەکێتی سۆڤیەت بۆ گەیشتنی بە ئاوە گەرمەکان، لە خەلیجی فارسەوە تا دەگاتە دەریای سپی ناوەڕاست، بۆ گەیشتن بەو ئامانجە دۆزی کوردی بەکار هێناوە، لە کاتی کۆماری مەهابادەوە تاکو ئێستا وا هەست دەکرێ کە ئەم سیاسەتە گۆڕانی بەسەر نەهاتووە.

بە دەگمەن ڕۆژنامەنوسێکی غەیرە کورد، وەک دەزارە، ئەوەندە ساڵە موتابەعەی شۆڕشی ئەیلول و بارزانیان کردووە. لەبەر ئەوە پێموایە

ئەم کتێبە دۆکومێنتێکی مێژوویی گرنگ و دەگمەنە، حەقی خۆیەتی نەوەی ئێستا و دواڕۆژ ئاشنایەتی بەو کتێبە پەیدا بکەن و دەکرێت سوودی لێوەربگرن. کەموکورتی هەرە گەورەی فڕانز دەزارە بریتییە لەوەی، جگە لە مەلا مستەفا، زۆر بە دەگمەن باسی سەرکردەو کەسایەتییەکانیتری کوردستان دەکات، ئەو هەموو سالە لە عێراق، لە بەغدا، بووە و چاوی بە ژمارەیەکی زۆر لە سەرکردەو سیاسەتەوان و رۆشنبیری کورد کەوتووە بەلام باسیان ناکات و ناویان ناهێنێ.

دەزارە لەم کتێبەکە ناوی "شۆڕش" و "پێشمەرگە" ناهێنی، بەلکو بە جولانەوە، یاخیبوون، راپەڕین و شەڕ و، چەکدار، شەڕکەر و جەنگاوەر ناویان دەبات بەلام ئێمە هەموو ئەو دەستەواژانەمان بەکار هێناوە.

دوای سالانێکی دوورودرێژ و چەندەها جار پیاچوونەوە بە تەرجەمە کوردییەکە بڕیارمدا بیخەمە بەردەست و بلاوبکرێتەوە، ئەمەش نەبە بەیانی کەسێکیتر تەرجەمەی دەکات. من هەولمداوە بە ئەمانەت و راستگۆیی دەقە ئیتالییەکە بکەمە کوردی، لەو شوێنانەی پێویستی بە راستکردنەوەی ناوی کەس و شوێنەکان هەبوو ئاماژەم پێکردووە (وەرگێڕ یان و)، یان لە پەراوێزەکان ئاماژەی بە کراوە. کاتێک باسی دۆزی کوردو کوردستان دەکرێت ناچاری باسی 4 دەولەت بکەیت، ناوی زۆر کەسایەتی و شوێنە جوگرافییەکان ببەیت، ئەمەش کارێکی زۆر سەختە و پێویستی بە شارەزاییەکی فراوان هەیە، بە تایبەتی بە نیو سەدە پێش ئێستا. لە بەر ئەوە نووسەر، وەک رۆژنامەنوس نەک وەک کەسێکی ئەکادیمی و توێژەری مێژوویی، کۆمەلێک هەلەی کردووە، وەک گوایە بارزانی لەم ماوەیەی لە یەکێتی سۆڤیەت ژیاوە بە بەردەوامی پەیامی، لە رێگەی رادیۆ، بۆ کۆمەلانی خەلکی کورد رەوانەکردووە تا هانیان بدات لەدژی حکومەتەکانی بەغدا، ئەنقەرە، دیمەشق و تاران خەبات بکەن یان گوایە مەلا مستەفا بەخۆی سەرکردایەتی چەندەها شەڕی کردووە. ئەمە تا ئەو رادەو شوێنەی هەستمان پێکردووە و لە تواناماندا بووە ئاماژەمان بە زانیاریە هەلەکان کردووە و راستمان کردونەتەوە و، هەموو پەراوێزەکانیش ئێمە، وەرگێڕ، دامان ناوە. لە ناو کتێبەکە ناوی دەیان و بە سەدان کەسایەتی عێراق و رۆژهەلاتی ناوەڕاست و جیهانی هەیە کە نووسەر، لە دەقە ئیتالییەکە، بە هەلە ناوی هێناون و بەیەک ناو ناوی بردوون، وەک، قاسم، عارف، شەواف، گەیلانی، ناسر، موفتی فەلەستین، خڕۆشۆف و… هتد بۆیە هەولمانداوە ناوەکان وەک خۆیان، چۆن پێی ناسراون، ناوی سیانی، بنووسینەوە، بەشی زۆریان لەناو تێکستی کتێبەکە نووسیووەو بەشێکی کەمیش لە پەراوێزەکان داناوە.

پارتی و ئەم کتێبە

لە ١٦ تەموزی ٢٠٢١ لەگەل د. عبدالحکیم خەسرەو جەزەل پەیوەندیەکی تەلیفۆنیم کرد و باسی ئەوەم بۆی کرد کە خەریکی تەواوکردنی تەرجەمەی دوو کتێبی ئیتالیم بە سەر زمانی کوردی. من و د. دکتۆر عبدالحکیم، لە سالی ٢٠٠٤ – ٢٠٠٦ ئەوکاتەی گەڕامەوە هەرێم و لە زانکۆی سەلاحەدین، لە کۆلێژی زانستە رامیاریەکان وانەم دەگوتەوە یەکترمان ناسی، بە من کەسێکی تا بلێی بەرێز، کۆمەلایەتی و کوردیزانیکی زۆر باش و ئەکادیمەکی سەرکەوتووبوو، پەیوەندی دەستایەتی و هاوڕێیەتیمان بەردەوام بوو. کاتی خۆی لە سالی ٢٠١١ بۆ خولێک هاتە ئیتالیا و لە شاری پیزە ماوەی ١٠ رۆژێک مایەوە، لەم سەردانە ئەم کتێبە و کتێبێکیتر لەسەر یەزیدیەکان، کە لە سالی ١٩٣٠ چاپکراوە، پێ نیشانداو زۆر کەیف خۆش بوو، پێشنیاری بۆ کردم و تەرجەمە کوردیەکەی بدەمە دەست یان بۆی رەوانە بکەم و لە هەولێر لە یەکێک لە دەزگاکانی سەر بە پارتی چاپ بکرێت بەلام من هەر دوو دڵ بووم و ووتم بیرێکی لێ دەکەمەوە.
لە ١٦ تەموزی 2021 کە لەگەل د. عبدالحکیم قسەمکرد، کەسێکی زۆر قسە خۆش و بێ فیزە، بە پێکەنینەوە گووتی "ئەمن ئێستا بوویمە پیاوی دەسەلات و سکرتێری لیژنەی بالای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی"م لە ئەنجومەنی وەزیران. بە هەرحال وا رێکەوتین یان کتیبەکە یان بە چەند لاپەڕەیەک کتێبەکە بناسێنم. ئەوە بوو لە ٣٠ ئابی ٢٠٢١ بە نامەیەکی ٧ لاپەڕەیی لەگەل هەندی وێنە بۆم رەوانەکرد، دەتوانم بلێم وەک ئەم سەرگوزشتەیە بوو بەلام باسی کەموکوڕی و خالە نەگەتیڤەکانی مەلا مستەفام نەکردبوو. پاش چەند رۆژێک پەیوەندیمان بەیەکەوە کرد و گوتی "بۆ بارەگای بارزانی رەوانەکراوە" و خۆیان پەیوەندیت پێوە دەکەن. لە ٢٩ ئەیلولی ٢٠٢١ کەسێک، بەناوی د. زکری موسا، راوێژکار لە بارەگای بارزانی پەیوەندی پیوەکردم گوتی نامەکەت سەبارەت بە کتێبەکە مایەی دەستخۆشیە و داواکارین تەرجەمە کوردیەکەمان بۆ رەوانە بکەی تاکو هەلسەنگاندنی بۆ بکەین. من و کاک زکری یەکترمان نەدەناسی، بە رێزەوە و لە دوورەوە لەگەل یەکتر قسەمانکرد. منیش لە وەلام و داواکەی کاک زکری گوتم هیچ کێشەیەک نیە بە مەرجێک بە ئیمەیل وەلامم بدەنەوە و بە فەرمی بە لۆگۆی بارەگای بارزانی یان دەزگایەکی چاپ داوا بکەن و منیش تەرجەمەکەتان بۆ رەوانە دەکەم، لە وەلام ووتی "بە سیقەت بە ئێمە نیە"، لە وەلام ووتم مەسەلە سیقە نیە، تەنها بۆ ئەوەی بزانم بە کوێی رەوانە دەکەم، بۆ ئەو مەبەستەش کورتە نامەیەکت بۆ رەوانە دەکەم، ئەگەر پێتان باشە یەکسەر بیخەنە سەر کاغەز بە لۆگۆی بارەگای بارزانی و بە ئیمەیل بۆم رەوانە بکەن وئەگەر گەریتان تکایە ناوەڕۆکەکە دەستکاری مەکەن. دیار بوو بە داواکەی من کەمێک

سەخلەت بوو. پاش تەلیفۆنەکە کورتە نامەکەم بۆ رەوانەکرد.

کاتێکی زۆری بەسەرچوو هیچ وەلامێک نەبوو، ناچار نامەیەکیترم بۆ کاک زکری موسا و د. عبدالحکیم خەسرەو رەوانە کرد و داوامکردبوو بە ئا و بە نا وەلامێکم بدەنەوە، رۆژی ٣ نۆڤەمبەری ٢٠٢١ نامەیەکم لە بارەگای بارزانی و راوێژکار، بە ئیمەیل، بەدەست گەیشت، تیایە نووسراوە:

“سەرەتا داوای لێبوردن دەکەین کە نەمانتوانی لە کاتی خۆی وەلامی نامەکەتان بدەینەوە...... ئێمە خۆشحالین و دەستخۆشی لە بەڕێزتان دەکەین کە بەم کارە گرنگە هەستاون و کتێبێکی گرنگی پێ لە دیکۆمنتان لەسەر مێژووی هاوچەرخی کورد و شۆڕش لە زمانی ئیتالیەوە بۆ کوردی وەرگێڕاوە. ئەم هەولە زانستیەی بەڕێزتان جێگەی پێزانینە. داوا لە بەڕێزتان دەکەین کە نوسخە کوردیەکەمان بۆ بنێرن بۆ ئەوەی بدرێتە لیژنەیەکی تایبەت بۆ هەلسانگاندن و دواتر هەلسەنگاندنەکە عەرزی جەنابی سەرۆک بارزانی بکرێت و بڕیاری چاپی لە بدرێت.

دووبارە داوای لێبوردنتان لە دەکەین و هیوای کامەرانیتان بۆ دەخوازین.

د. زکری موسا

راوێژکار لە

بارەگای بارزانی”

ئەوەبوو رۆژی ١٧ نۆڤەمبەری ٢٠٢١ دەقە کوردیەکەم بۆ د. زکری موسا و د. عبدالحکیم خەسرەو رەوانە کرد و دەمودەست وەلامیان دایەوە کە بەدەستیان گەیشتووە.

لەو باوەڕەدابووم دوای ٧ – ١٠ رۆژ وەلامەکەم بەدەست بگات بە تایبەتی بارەگای بارزانی باسی “لیژنەیەکی تایبەت لە کەسانی شارەزا لە مێژوو و شۆڕشی ئەیلول” کردبوو کەچی بە ماوەیەکی درێژ بێدەنگ بوون، رۆژی 03/01/2022 نامەیەکی کورتم بۆ راوێژکارەکە رەوانەکرد “ئەرێ کەس کتێبەکەی خوێندەتەوەو هەلسەنگاندنی بۆ کردووە، رایان چی بووە، بۆ بلاوکردنەوە دەشێ؟”.

رۆژی ٤ی مانگ یەکی ئەم سال د. زکری موسا بۆ کورتی وەلامی دایەوە “بەڕێز چەند بەڕێزێک کتێبەکەیان خوێندەتەوەو هەلسەنگاندنیان بۆ کردووە. لە رێگەی بەڕێز دکتۆر عەبدالحەکیم خەسرەو لەم حەفتەیە وەلام بە جەنابتان دەنێردرێت”. من، لای خۆم، ئەو وەلامەم بە نەگەتیف لە قەلەمدا و یەکسەر بۆ د. عبدلحکیم خەسرەو رەوانەکرد بەو ئامانجەی کە تەلیفۆنم بۆ بکات و یان پەلە لە وەلامە رەسمیەکە بکات.

سەرنج بدەن من رۆژی ١٧ نۆڤەمبەری ٢٠٢١ دەقە کوردیەکەم رەوانەکرد،

دوای ٤٧ ڕۆژ دەڵێن بەڵێ لیژنەیەک هەڵسەنگاندنی بۆ کردووەو لەم حەفتەیە وەڵامت بەدەست دەگات.
ڕۆژی ١٦ مانگی یەکی ئەمساڵ، ٢٠٢٢، کورتە نامەیەکم بۆ د. عبدالحکیم خەسرەو ڕەوانە کردو سەراخی کتێبەکەم لێ پرسی، ئەویش یەکسەر وەڵامی دامەوەو ووتی "بەشێکی کتێبەکەم خوێندۆتەوە، لەم ڕۆژانە رای خۆمت بۆ ڕەوانە دەکەم". منیش یەکسەر وەڵامم دایەوە "کاک دکتۆر من پێویستم بە رای شەخسی تۆ نیە، ئەگەر ئەم لیژنەیەیان کەسانی شارەزا خوێندویانەوە و هەڵسەنگاندنیان بۆ کردووە پێویستی بەو هینان و بردنە نیە، من سوپاسی تۆ دەکەم، هەر کاتێک کتابەکە بلاوکرایەوە تۆ دەتوانی رای خۆت، لەسەر زمانی وەرگێرانەکەیان ناوەڕۆکی کتابەکە بۆ نووسین، وەک هەڵسانگاندنەکی ئەکادیمی دەربڕی. ئەوەی پەیوەندی بە منەوە هەیە تەنها شێوەی وەرگێڕانەکەیە، ناوەڕۆکەکەی پەیوەندی بە نووسەرەکەوە هەیە".
لە ڕۆژی ١٦ شوباتی ٢٠٢٢، دوای یەک مانگ، د. عبدالحکیم کورتە نامەیەکی بۆ ڕەوانەکردم و دەڵێ "زۆر داوای لێبوردن دەکەم ، ئەم ماوەیە زۆر مەشغولی بابەتی ...... بووم. بەڵێ تێبینیەکانم بەدەست گەیشتووە ..... ئەگەر دەرفەتم بدەی لەم چەند ڕۆژە تێبینیەکان بە جەنابت دەخەمەروو".
هەموو وەلام و دەرنگی و خۆ دزینەوە نیشانەی ئەوەیان پێوە بوو کە پارتی و بارەگای بارزانی ئەم کتێبە بە پۆزەتیف نابینن، بە زیانی بە سەر مەلا مستەفا و پارتیان هەڵسەنگاندووە ئەگەر نا زوو بە زوو وەلامیان دەدایەوە.
ڕۆژی ١٧ شوبات نامەیەکی دەنگیم بۆ د. عبدالحکیم خەسرەو ڕەوانەکرد، من زۆر زۆر بە دەگمەن نامەی دەنگی ڕەوانە دەکەم، بە زمانەکی زۆر برایانە و دەستانە "داوای لێبوردنت لێدەکەم کە سەر ئێشەم بۆ دروستکردی، دیارە بارەگای بارزانی ئەم کتێبەی بە دڵ نیە و پێی باش نیە بلاو بکرێتەوە. من لەسەر سەفەرم بۆ دەرەوەی ئیتالیا ئەگەر تا ٢٠ شوبات وەلامکم بۆ ڕەوانە بکە ی باشە ئەگەر نا خەت ماندوو مەکە و هیچم بۆ مەنووسە، تۆ دەست و برایەکی ئازیزی منی".
لە راستی من "هەڵەیەکی گەورە"م کرد نەدەبوایە ئەم کتێبە بۆ پارتی ڕەوانە بکەم چونکە بە بنەماڵەی بارزانی مەلا مستەفا "هەلی سورە" و وا دەزانن هیچ جۆرە کەموکوڕی و هەڵەیەکی نیە کەچی فرانز دەزارە هەرچەندە بە پۆزەتیف باسی دەکات جار جارەش ڕەخنەی لێگرتووە، کە باسی کەماری مەهاباد دەکات ئاماژە بە ناکۆکی نێوان پێشەوا قازی محەمەد و مەلا مستەفا دەکات و دەڵێ "مەلا مستەفا بارزانی هەموو کۆمەک و پشتگیری خۆی لە قازی محەمەد کشایەوە و بە تەنها بەجێی هێشت". ئەوەش بەسە بۆ ئەوەی بنەماڵەی بارزانی بە نەگەتیف

هەلسەنگاندنی بۆ بکەن و بە زیانبەخش بۆ سەر مێژوو و ژیانی مەلا مستەفا حیسابی بۆ بکەن. یان ئەوکاتەی فڕانز دەزارۆ بۆ یەکەمجار چاوپێکەوتن "رووبەرو لەگەل بارزانی" دەکات بە پۆزەتیڤ باسی ناکات، بە تایبەتی ئاماژە بەوە دەکات کە مەلا مستەفا "لە وەلام و قسەکانی راستگۆ نیە".
تاکو ئێستا هیچ وەلامێکیترم لە بارەگای بارزانی و د. عبدالحکیم خەسەرەو بەدەست نەگەیشتەوە، تەنها بێدەنگی د.عبدالحکیم بۆ من ما یەی نیگەرانیە، متمانەی زۆرم پێی هەبوو، نەک بۆ ئەو کتێبە بەلکو لەسەر ئاستی دۆستایەتی و کۆمەلایەتی و ئەکادیمیش.
من بۆ ئەو کتێبە داوای هیچم نە کردبوو، یەک مەرجم بە نووسین و بە قسە بریتی بوو لەوەی "بە بێ دەستکاری ناوەڕۆک و شێوە زمانەکە" چاپ بکرێت. لە نامەکەی یەکەمجار ئاماژەم بە چەند توێژینەوەو کتێبێکیتر کردبوو کە لە سەر دۆزی کورد لە سەردەمی مەلا مستەفا، بە زمانی ئیتالی، چاپکراون و دەکرێ هەولی کۆکردنەوەو تەرجەمەکردنیان بدرێ.

یه□ک□تی نیشتمانی کوردستان چی دەلێ؟

دوای نەمانی پەیوەندی لەگەل "پارتی" وازم لە کتێبەکە هێناو لای کەس باسم نەکرد، رۆژی ١٦ ئازاری ٢٠٢٢ کاک سەرتیپ جەوهەر، رۆژنامەنووس و چالاکوانی هەولێرو رەخنەگر لە سیاسەتی یەکێتی (لە نووسینەکانی هەست پێدەکرێ) پەیوەندی پێوەکردم و نزیکە ٧٠ خولەک باسی زۆر بابەت و روداومانکرد، راستی من و کاک سەرتیپ ئەوە یەکمجار بوو بەیەکەوە قسە بکەین. لە کۆتایی گفتوگۆکە باسی ئەو کتێبەم بۆکرد و ووتم دەکرێ لە دەزگاکانی یەکێتی چاپ بکرێت، لە وەلام ووتی "چەند دەزگایەکی یەکێتی کاری چاپەمەنی دەکەن، ئەتو کتێبەکە رەوانە بکە و پاشان قسەی لەسەر دەکەین". من بە کاک سەرتیپم نەگوت کە بۆ پارتیم رەوانەکردووەو وەلامیان نەداوەتەوەو بە نەگەتیڤیان هەلسەنگاندووە. ئەوەبوو رۆژی ٢٤ نەورۆزی ٢٠٢٢ بە ئیمەیل بۆم رەوانەکرد و رۆژی دوایی بۆی نووسیم "کتێبەکی زۆر باشە و خەریکی خوێندنەوەیم، قسەم لەگەل برادەرانی مەکتەبی بیر و هوشیاری کردووە و ئەوڕۆ یان سبەی لۆیان رەوانە دەکەم". هەمان رۆژ بۆی نووسیم "ئەوە بۆ برادەرانی یەکێتیم رەوانە کردووەو تکام کردوە بە زوویی بیخوێننەوەو وەلامەکم بدەنەوە بەلام تکایە نەچیتە دەستی کەسانیتر، ئەگەر چاپی دەکەن یان نا خێرا وەلامم بدەنەوە".
من وا بیرم دەکردەوە مادام بە دڵی پارتی نەبووە بە دڵنیایەوە دەبێ یەکسەر بە دڵی برادەرانی یەکێتی بێت، بە تایبەت کەسێکی وەک

خۆم وەریگێڕاوە، کە پێشمەرگەی یەکێتی بووم لە شاخ، لە ١٩٨١ لە ئیتالیا دەژیم و یەکێک لە چالاکوانەکانی یەکێتی و بۆ ماوەی ١٥ سال بەرپرسی کۆمیتەی یەکێتی لە ئیتالیا و زۆریتیریش. لە دوای روخانی بەعس، زوو بەلام درەنگیش، هەستمکرد یەکێتی عەقلی سیاسی نیە کەواتە ناتوانین باسی ئەرشیف و زانیاری، سەبارەت بە ئەندام و چالاکیەکانیان، لەو ڕێکخراوە بکەین.

ڕۆژی ١٥ نیسانی ٢٠٢٢ کورتە نامەیەکم بە کاک سەرتیپ جەوهەر ڕەوانەکرد و پرسیم "ئەرێ هیچ سەرەداوی کتێبەکەت بە دەست نەگەیشتووە؟".

وەلامی دایەوەو ووتی "نە وەڵلە بەلام هەولدەدەم بە زوترین کات وەلامت بدەمەوە."

ئەوکات ڕەمەزان بوو، جەژنیش تێپەڕی هیچ وەلام نەبوو، ناچار ٩ ئایار نامەیەکی کورت کورتم بۆ نووسی "ئەرێ هیچ خەبەر نیە؟" وەلامی دایەوەو زۆر گلەیی و گازاندەی لە مەکتەبی بیر و هەشیاری و هەموو یەکێتی هەبوو، دیسان داوای هەفتەیەکیتری کرد. ئەمنیش حەپەسان و سەرسوڕمانی خۆم دەربڕی بەرامبەر ئەو ڕەفتارە و گوتم باشە و "با نۆیەش بێتە سەر دەیە" و هەفتەیەکی تریش چاوەڕوان دەکەم.

هەفتەکە بە زیادەوە تێپەڕی وەلام نەبوو، لە ٢١ ئایار دیسان داوای سەراخی کتێبەکەم کرد. وەلامی نەبوو، دیسان ڕۆژی ٢٤ ئایار هەمان کورتە نامەم بۆ ڕەوانە کردەوە، یەکسەر تەلیفۆنیکرد، پێی گوتم برادەرانی یەکێتی، لە "مەکتەبی بیرو هوشیاری" پێیان راگەیاندووم ئەو کتێبە بە پۆزەتیف باسی مەلا مستەفا دەکات و ئەوەش بە سود و قازانجی بنەماڵەی بارزانی و پارتی دەشکێتەوە، لەبەرە ئەوە ئێمە بلاوی ناکەینەوە. بە نووسین ئەوەشی بۆ دوپاتکردمەوە. وتووێژێکی ٢٥ دەقیقەمانکرد و باسی زۆرشتیترمان کرد. دیار بوو کاک سەرتیپ زۆر هەستی بە ناڕەحەتی دەکرد و چەند جار ووتی "من شەرمەزارم بەرامبەر بەتو".

منیش هەولمدا بارودۆخەکە ئاسایی بکەمەوەو زۆر سوپاسمکرد و داوای لێبوردنم لێکرد بۆ ئەو کات کوشتن و سەر ئێشە و .. هتد. گوتم ئەی باشە خودی مام جەلال نەبوو چووە سەر گۆڕی مەلا مستەفا – مەزاری نەمران و لەوێ و لە چەند موناسەبە و نووسین بە دەنگی بەرز هاواری نەکرد "من هەلەبووم لە سالی ١٩٦٤ لە مەلا مستەفا بارزانی جیا بوومەوە" و پارتی بە "مالە گەورەکە" لە قەلەم نەداوە؟ ئەی، لە دوای کەوتنی رژێمی سەدام حوسێن لە ٢٠٠٣، زۆربەی سەرانی یەکێتی سەردانی گۆڕی بارزانیان نەکردووە؟ ئەی لە سالی ٢٠٠٥ بە دواوە هەموو ئەندام پەرلەمان و وەزیرەکانی یەکێتی لە هەولێر لەژێر وێنە گەورەکەی مەلا مستەفا بارزانی سوێندی یاسییان نەخواردووە؟

ئەمە لە زۆر کات و موناسەبە، بە قسە و بە نووسین، باسی ئەوەمانکردووە کە کەڵەگایی و بەهێزبوونی دەسەلاتی پارتی لە هەرێم بە پشت و پەنای یەکێتی، لە پێشەوەی هەموان هی مام جەلال تالەبانی، بووە. یەکێتی، ئەگەر بەشی زۆرتر نەبێ، ئەوە بە یەکسانی، لەگەل پارتی، لە تاوان و دزین و گەندەلی و نەهامەتیەکانی باشوری کوردستان شەریک و بەرپرسیارە.
پارتی و یەکێتی، بەمجۆرە، رێکەوتن بایکۆتی ئەو کتێبە بکەن، ئەوەیە رێکەوتنی ستراتیژی؟ ئەوە چ عەقلیەتێکە گوێ لە رەخنە نەگرێت، نەیەوێت گوێ لە بۆچوون و رای کەسانی چاودێر و رۆژنامەنوس، بە تایبەتی بیانی، بگرێ؟
پێمخۆشە ئاماژە بەوە بکەم کە زۆر کتێب و نووسینی بە پێز لەسەر کەسایەتی و هەلسوکەوتی مەلا مستەفا بارزانی و پارتی دیموکراتی کوردستان، بە زمانی کوردی، چاپکراون، لێرە تەنها ناوی سێ دەهێنم کە خوێندومنەوە.

جميل محو، مذكراتي داخل سجون الثورة الكردية (جەمیل محۆ، بیرەوەریەکانم لە زیندانەکانی شۆڕشی کورد)، 1982، بیروت – لبنان.

زرار سلێمان بەگ دەرگەلەیی، بیرەوەریەکانم لە سالانی ١٩٤٣ – ١٩٧٧.

مەحمود رەزا ئەمین، پارتی و کوشتنی سیاسی، لە ١٨ دیسەمبەری ٢٠١٦ لە سایتی کوردستانپۆست بلاوکراوەتەوە.
هەرسێکیان، زۆر بە ئاسانی، لە گوگل دەدۆزرێنەوە.

دەنیامە ئەو رۆژەی دەسەلاتی سیاسی بنەمالەی بارزانی نامێنێ یان لاواز دەبێ بە سەدان کتێب، بیرەوەری و هەلسەنگاندن و توێژینەوە، لە لایەن کەسە نزیکەکانی پارتی چاپ دەکرێن و ئەوکات پەخلەوات، دزی و گەندەلی، تیرۆر و جەردەیی، خیانەت و جاشایەتی، بە شێوەیەکی فراوان بە هەموو کوردستان بلاودەبنەوە و سیحر و تەلیسم و ئەفسانەی مەلا مستەفا و نەوەکانی بە یەکجاری بەتاڵ دەکرێنەوە.

د. جاسم خۆشناو
ئیتالیا
٢٥ نۆڤەمبەری ٢٠٢٢

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..

Kteb_JasmXoshnawDownload